

God is dood. Allang. Zeggen ze. Neemt niet weg dat we stiekem blijven geloven. Want we kunnen niet anders. Daarom hebben we God herdoopt tot Mysterie. Tot Geheim. Tot Iets. Alleen de persoonlijke God, die lijkt dood te blijven. Vandaag aflevering 14: Guus Labooy.

Een relatie met God is het grootste geschenk

Voordat ik me over de stellingen buig, wil ik iets zeggen over de introducerende tekst boven deze serie. Daar lees ik dat ondanks alle religieuze modes de persoonlijke God dood lijkt te blijven. Dat lijkt me een provinciale uitspraak.”

Leg uit.

„De uitspraak gaat vooral op voor Nederland en nog een paar Europe-

se landen. Daar komt nog bij dat de constatering dat God dood lijkt te blijven, juist past bij het feit dat Hij persoon is, God dringt zich niet op.”

Een God als Iets of een Groot Geheim is opdringeriger?

„Ja. Aan elk weldenkend mens dringt zich de waarheid op dat de grond van ons bestaan ten diepste een groot mysterie, een groot geheim is. Om die waarheid kun je

niet heen. Dat ligt anders voor de gedachte dat dit mysterie ook een persoon is. Daar kun je wél omheen en dat hangt met deze persoon samen: Hij kiest ervoor zich niet op te dringen. Hij nadert langzaam, respecteert jouw 'nee' altijd en wacht tot je een 'ja' uitspreekt, pas dan komt Hij naderbij. De ruimte om Hem te negeren, hangt dus samen met het feit dat Hij deze persoon is. Tijd voor de stellingen.”

Je kunt alleen iemand danken, niet iets

„Die stelling lijkt me evident, maar de spannende vraag is vooral: hoe komt dank in een mensenhart op? Neem de schepping. Aan de ene kant prachtig en ontroerend, aan de andere kant gewelddadig. Met grote regelmaat trekken er schokgolven door de schepping, tsunami's. Dan stuit je op de vraag: hoe kan God goed zijn, als ik dit zie.”

De aloude theodicee: als God goed is is hij niet almachtig, en vice versa.

„Het is al een geschenk dat wij deze vraag kunnen stellen. Het is erger als je geen adres hebt. In 'Het slot' van Kafka zie je wat er gebeurt als je geen adres hebt. De landmeter K. komt op een avond aan in een dorpje. Hij zoekt toegang tot het allesoverheersende slot. Hij onderneemt verwoede pogingen om een woonvergunning en een werkvergunning te verkrijgen. Hij slaagt er niet in. Dit noemen we wel een 'kafkaiaans gevoel': nooit antwoord, geen loket. God als persoon is een loket, is een adres waar we onze vragen kunnen leggen. Dat is op zich dus al een geschenk.”

Dan moet je die persoon wel leren kennen, anders kom je niet verder dan K.

„Klopt. Uit de schepping leren we Hem nog niet voldoende als persoon kennen. Uit de wetten, die beginnen met een stem: 'Luister Israël, de Heer is God, ...' leren we hem al iets beter kennen. Maar we leren Hem pas ten volle kennen in de persoon van Jezus. Hij die onder ons gekomen is, is onze dank echt waardig.”

Waarom?

„Door wat Hij voor ons gedaan heeft. Het is goed om daar nu, in de Paastijd, bij stil te staan. Hij heeft voor ons geleden en ons bevrijd uit ons oude bestaan. Zoals Johannes zegt: 'Er is geen grotere liefde dan je leven te geven voor je vrienden'.

De dank uit je persen heeft geen zin, die moet opgeroepen worden door iemand. Die wordt niet ondubbelzinnig door het boek van de schepping opgeroepen, niet door de wetten, maar wél door de persoon van Jezus Christus.”

Of door de merel die mij 's ochtends wakker tettert.

„Heerlijk, de dank stijgt uit je hart op.”

Die merel heeft weinig met Jezus te maken en alles met de schepping.

„Ik vermoed dat het adres voor de dank die bij je opkomt als je zo'n merel hoort zingen, je pas ten volle duidelijk wordt door Christus.”

Het adres lijkt mij God: zijn schepping ontroert mij.

„De schepping blijft uiteindelijk ambivalent; over vijf minuten kan de merel gepakt zijn door de kat van de burens.”

Maakt niet uit. Juist vanwege die ambivalentie dank ik Hem wanneer de merel een gat in de ochtend fluit. Word ik door leed getroffen, dan vervloek ik Hem.

„Dan dank je niet God om wie Hij is, maar om wat Hij ons met de schepping gegeven heeft. Een persoonlijke relatie ontstaat pas als je de ander niet alleen dankt om wat Hij geeft maar ook om wie Hij is.”

Waarom moet ik een relatie krijgen met de maker? Ik hoef ook geen relatie met de schrijver van een goed boek. Ik wil zijn boek, ik prijs zijn boek.

„Wat je nu zegt is de kern van de zonde.”

Ai.

„Ja. Dat wij de schepping prefereren boven de Schepper.”

Zou je het niet ook de kern van de lofprijzing kunnen noemen: de maker verdwijnt achter zijn schepping?

„Leuke vraag, even denken. Nee. God heeft ons zo gemaakt dat wij tot bloei komen in de relatie met Hem. Het grootste geschenk dat God ons gegeven heeft, is de mogelijkheid een relatie met Hem aan te gaan, is de mogelijkheid tot communicatie met Hem. Wie dat veronachtzaamt, begeeft zich op een dwaalweg.”

Dat is een stelling.

„Dan probeer ik die te verantwoorden. Om de relatie te beschrijven tussen mens en God zou ik niet de metafoor van lezer en schrijver gebruiken. Want het is helemaal niet de bedoeling dat jij een relatie met de schrijver krijgt, terwijl het wel de bedoeling is dat jij een relatie met God krijgt.

Het lijkt mij zinniger de relatie tussen God en de mens te vergelijken met een huwelijk. In het huwelijk is het de bedoeling dat jij een persoonlijke relatie krijgt met je partner. Zou jij je alleen richten op de gaven van je vrouw dan doe je haar tekort. Zo is het ook in onze relatie met God.”

God loven zonder naam is liefde bedrijven zonder liefde

„Dat is waar. Maar we moeten niet vergeten dat het grote woorden zijn. Veel van wat wij liefde voor God noemen, is liefde voor onszelf, voor onze macht, kan zelfs verkapte haat tegenover de ander zijn.

Een zuivere daad van liefde voor God is iets wat langzaam in een mensenhart gewekt moet worden, bij mij tenminste wel. We hebben er een biddend leven voor nodig. Augustinus zegt het prachtig: 'Het huis van mijn ziel is te klein voor U; wilt U het groter maken? Het is zo bouwvallig; wilt U het vernieuwen?' Dit herken ik.”

U zegt: de liefde wordt vaak verward.

Hoe weet ik dat ik iets verwar?

„In de stilte van het gebed wordt de ruimte geopend om Hem te ontmoeten, om zijn werkelijke liefde te le-

ren kennen, je eigen projecties, machtswellust en narcisme te ontmaskeren. In die spiegel word je gezuiverd. In gesprek met jezelf en met God, word je een persoon.”

Wat is die persoon?

„Een persoon is iemand die niet langer ten onder gaat in het krachtenveld van familie en clan, maar werkelijk leeft uit een tegenover. Een liefhebbend iemand tegenover God, zijn medemens en zichzelf.

Het is een historische naïviteit te denken dat de individuele persoon zoals wij die kennen pas in de Verlichting is ontstaan, zoals je de laatste jaren veel leest. Bij Plato, Aristoteles en ook nog bij de middeleeuwse islamitische filosoof Averroes vind je dat het mentale in ons iets algemeen is, dat het intellectuele

in ons denkt, dat wij pas een individueel iemand zijn voorzover wij lichamelijk zijn. Wij staan met onze oren te klapperen als wij dit horen, begrijpen het niet eens. De ontdekking van een eigen individueel innerlijk kostte honderden jaren van gelovige reflectie. In het gesprek met een persoonlijk God, daar is de zelfstandige persoon als het ware geboren. De Verlichting zaagt de tak af waar ze zelf op zit.”

Peter Henk Steenhuis

Guus Labooy is psychiater en theoloog. Hij is medeorganisator van de derde Utrechtse Studiedag (9 juli), thema: 'Om een persoonlijke God'. Deze studiedagen belichten een actueel theologisch onderwerp vanuit de klassieke theologie. Informatie en opgave: www.utrechtsestudiedagen.nl